

Värdefulla kalkberg i Egentliga Finland

Skogsägare ersätts för att skydda
viktiga mångfaldsobjekt

Innehåll

METSO-handlingsplanen	3
Kalkberg	4
Kalkbergsbranter	6
Kalkrika hällmarkstorrängar	8

Omslagsbild: Ritva Kempainen
Övriga bilder: Iiro Ikonen
Teckningar: Liina Salonen
Karta: Annukka Koivukari
Layout: Päivi Lehtinen
Tryckeri: Kopijyvä Oy
Åbo 2014

Stinknäva (Geranium robertianum)

METSO – skogsägarens val till förmån för Finlands natur

METSO är en handlingsplan som syftar till att säkerställa den biologiska mångfalden i skogsnaturen i Finland. Genom handlingsplanen kan skogsägaren få betalt för att skydda och vårda skogsnaturen.

METSO är skogsägarens val till förmån för Finlands natur. METSO är en handlingsplan som syftar till att säkerställa den biologiska mångfalden i skogsnaturen i Finland. Genom handlingsplanen kan skogsägaren få betalt för att skydda och vårda skogsnaturen. Skyddet är frivilligt. Skogsägaren kan skydda objekten i sin skog för en viss tid eller permanent. Skogsägaren kan också sälja skog till staten som ett naturskyddsområde.

Värdefulla livsmiljöer i skogen

De mest värdefulla livsmiljöerna med tanke på den biologiska mångfalden är

- lundar
- moskogar med stort inslag av död ved
- skogar kring småvatten
- trädbevuxna torvmarker
- lövsumpskogar och svämskogar
- solexponerade åsar
- skogar vid landhöjningskusten
- trädbevuxna vårdbiotoper
- skogar på kalkberg
- skogbevuxna berg, stup och blockfält.

För att man ska hitta och kunna utvärdera lämpliga skyddsobjekt finns det naturvårdsbiologiska urvalskriterier som stöd.

I Egentliga Finland söks framför allt kalkberg

I Egentliga Finland och Satakunta finns det ca 2 200 hektar skog som omfattas av METSO-handlingsplanen (enligt uppgifter från slutet av 2013). De flesta av regionens befintliga METSO-projekt är moskogar med stort inslag av död ved. I denna broschyr berättar vi mera om kalkberg, för hittills har endast ett fåtal av dem skyddats.

Kontakta NTM-centralen eller skogscentralen

För att ta reda på om det finns värdefulla skyddsobjekt i din skog ska du kontakta en av de METSO ansvariga vid NTM-centralen i Egentliga Finland, skogscentralen, din lokala skogsvårdsförening eller Egentliga Finlands naturvårdsdistrikt. De ansvariga personerna kontrollerar de värdefulla livsmiljöerna i din skog och informerar om hur dessa kan skyddas och vilken ersättning du kan få.

NTM-centralen och skogscentralen förhandlar avgiftsfritt även om det praktiska genomförandet av skyddet och ingår avtal med dig som skogsägare. Kontaktuppgifterna finns på baksidan av denna broschyr.

Du bestämmer själv om du vill skydda din skog och vilket skyddsalternativ som passar dig bäst.

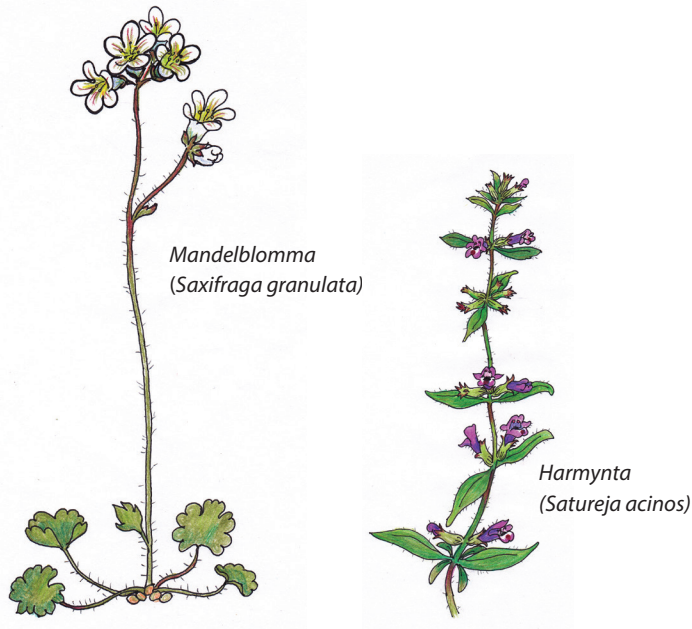
Kalkberg

Kalk är sällsynt i vår natur och förekommer vanligtvis blandad med vanligare bergarter. Ibland är kalken dold under jordlagren och då avslöjas kalkeffekten endast av växtligheten. Kalk sprids i omgivningen via vattendrag och vindar och särskilt till bergssluttningar, där det ofta växer frodiga lundar.

Kalk är sällsynt i vår natur och förekommer vanligtvis blandad med vanligare bergarter. Ibland är kalken dold under jordlagren och då avslöjas kalkeffekten endast av växtligheten. Kalk sprids i omgivningen via vattendrag och vindar och särskilt till bergssluttningar, där det ofta växer frodiga lundar.

Kalkbrytningen har förstört många fina kalkområden. Å andra sidan har många arter hittat en ny livsmiljö som ersättning för den gamla i kalkbrottets väggar.

I kalkhatliga miljöer lever förutom växter, mossor och lavar även många insekter, snäckor och en unik svampflora.

Kalkberg identifieras bäst på växterna

- Växtligheten består i allmänhet av många arter som gynnas av näringsrikedom och kalk eller är kalkberoende, till exempel olika mossor och lavar.
- På bergen växer det ofta enar men också lundbuskar som skogstry, måbär och hassel.
- På bergen växer det ofta enar men också lundbuskar som skogstry, degbär och hassel.
- På soliga ställen utvecklas det rikt blommande torrängar.

Drygt en tiondel, alltså ungefär 300, av de hotade arterna i Finland föredrar kalkberg som livsmiljö. Detta är verkligen mycket med tanke på att kalksten utgör endast ca 0,1 procent av Finlands berggrund.

Alla kalkberg klassas som hotade livsmiljöer. De största förekomster av kalkberg i Finland finns i trakterna kring Lojo i Nyland, i sydvästra Finland och framför allt i Pargas och dess skärgård. I Egentliga Finland finns det också kalkområden i Salo stadsregion, vilka är betydelsefulla för hotade arter.

Kalkådrorna särskiljer sig från omgivningen med sin avvikande färg och sina speciella mossarter.

Kalkbergsbranter

Kalkkrävande mossor trivs på kalkbergsbranter. De vanligaste av dessa är kruskalkmossa och stor klockmossa.

Utöver mossor är förekomsten av andra växter oftast sparsam. Ormbunksväxter som svartbräken och stenbräken trivs i skuggan och på humustäckta klippavsatser och sluttningar växer stinknäva. Nere vid brantens fot frodas krävande lundarter som trolldruva och träjon.

Det förekommer nästan alltid lund framför kalkbergsbranter. Lundar och annan skog har den viktiga uppgiften att skydda branten och bevara mikroklimatet och skuggigheten. Branter hotas främst av skogsavverkningar, men också av bergbrytning och byggarbeten.

En del av de skyddande lundarna är svåråtkomliga och steniga, och har därför lämnats i fred från avverkningar. Ibland har den skyddande skogen förvandlats till ensidig skog med gran eller tall.

Om sådan skog har kvar lövträd och hasselbuskar, kan dessa ges mera utrymme genom försiktig gallring av barrträden.

Murruta (Asplenium ruta-muraria) och svartbräken, uppe till höger (Asplenium trichomanes) trivs i sprickor och stenblock på kalkbergsbranter.

Kalkrika hållmarks- torrängar

På soliga ställen bryter kalkrikt berg ut i blomsterprakt, som nyttjas av många insekter. På berghällen blommar många små vårväxter, såsom vårlskling, pyttesmå vår- och backförgätmigej, fält- och vårveronika och backtrav.

Täta tuvor av gul fetknopp lyser upp bergen på försommaren och på de bästa ställena kan det förekomma lila gräslök. Senare på sommaren blommar kungsljus, äkta johannesört, tjärblomster och mandelblomma vackert. Torrängen färgas lila av harmynta samt backtimjan, som bildar låga täckande mattor. Många lundväxter t.ex. blåsippa och skogssallat, kan klättra på hållarna.

Det är bäst att skydda och sköta om kalkhällar med torrängar tillsammans med sina omgivningar. Torrängen kan förekomma tillsammans med fuktigare mark med buskar och träd, ibland rentav med små försumpningar, skuggiga dälдер och sten- och blockfält.

Öppna kalkhällarna hotas av byggande, igenväxt och bergbrytning. De öppna, solexponerade berghällarna är utsatta för störst hot. Där bekämpas igenväxten genom röjning av buskar och gallring av skuggande träd. Den bästa skötselmetoden vore att återigen börja med bete. Vissa områden med förekomst av sällsynta arter bör dock skötas med ännu varsammare metoder än bete. Till exempel kan man försiktigt utvidga öppna områden genom röjning och räfsa förekomstplatser.

En riddarskinnbagge (Lygaeus equestris) på fråkseln till en tulkört. Tulkörten (Vincetoxicum hircundinaria) förekommer ofta i kalkrika områden.

Grov gulmossa (*Pseudocalliergon lycopodioides*), som kräver särskilt skydd enligt den nya naturskyddsförordningen, växer i fuktiga sänkor och pölar i kalkberg. I kalkrika områden kan det samtidigt förekomma flera arter som kräver särskilt skydd. Ett bra alternativ för att avgränsa en plats med förekomst av arter som kräver särskilt skydd är METSO finansiering, som innebär att markägaren kan få ersättning direkt och man kommer överens om fridlysningsbestämmelserna tillsammans. Endast en tredjedel av förekomsterna av grov gulmossa är skyddade i södra Finland.

Solexponerade kalkbergsterrasser och kalkbergsbranter utgör en viktig livsmiljö för många hotade arter.

I Finland är kalk krusmossa (Tortella tortuosa) en vanlig, livskraftig indikatormossa för kalkområden och den förekommer i kalkrika trakter i hela landet. Kalk krusmossa växer både på kalkbergsbranter och på kalkhaltig mark och blockfält.

En liten kalkrik hällmarkstorräng som håller på att växa igen i Ekskär på Iniö. Öppna små kalktorrängar och kalkbergsbranter försämras ofta av förskogning och förna från den omgivande skogen. Dessutom eutrofieras områdena av kvävededfall från luften och av att betesgång upphör.

Vatten och isen har gjort djupa fåror i kalkbergen.

Harmynta bildar ofta täckande mattor.

Kontaktsuppgifter:

NTM-centralen

Överinspektör Leena Lehtomaa
leena.lehtomaa(at)ely-keskus.fi, tel. 0400 866 279

Närings-, trafik- och
miljöcentralen

Sydvästra Finlands Skogscentral

Skogsnaturexpert Sirke Kajava
sirke.kajava(at)metsakeskus.fi, tel. 040 5253 645

skogscentralen

Kustens Skogscentral

Skogsrådgivare Mona Bäckman
mona.backman(at)metsakeskus.fi, tel. 050 3675 495